

נוהל פניות לטיפול בנושא חסמי סחר על ייצוא ישראלי

מהו נהל טיפול בחסמי סחר?

במסגרת משטרי הסחר העולמי במוצרים ובשירותים, ישנן מחויבויות הולכות וגדלות של מדינות העולם לשמירה על כללי סחר מסוימים. מינהל סחר חוץ רואה חשיבות במתן כלי לחברות וליצואנים הישראליים, באמצעותו ניתן יהיה להתלונן על מקרים בהם כללים אילו אינם נשמרים במדינות זרות.

מהי מסגרת הפעולה של הנהל?

- ❖ הנהל הוא כלי להגשת תלונה על ידי יחיד, חברה או ארגון.
- ❖ הנהל הוא כלי שמטרתו פתיחת שווקים לייצוא על ידי הפחתת חסמי סחר.
- ❖ לנהל יש מסגרת פעולה רחבה הכוללת מלבד חסמים על ייצוא סחורות, גם חסמים על שירותים וזכויות קניין רוחני. זאת כאשר החוקים הבינ"ל בנושאים אילו הופרו וישנה השפעה על הסחר בין ישראל למדינה המפרה.

מתי יש להשתמש בנהל?

התלונה יכולה להיות מוגשת בשני מצבים:

1. כאשר הגבלת סחר פוגעת בייצוא הישראלי
2. חסם סחר שפוגע בשוק הישראלי. לדוגמה, כאשר חסם סחר מונע יצוא מוצרים או חומרי גלם לשוק הישראלי.

מהו חסם סחר?

חסם סחר הינו כל סוג של מגבלה המוטלת על היצוא או היבוא למדינה, אשר מהווה הפרה של הסכמי הסחר החופשי של ישראל. לפרטים על המחויבות במסגרת הסכמי הסחר ראה נספח א' לנהל זה.

פרוצדורת נהלי חסמי סחר

פרוצדורת נהל חסמי הסחר פועלת כדלהלן:

❖ הגשת תלונה

בהנחה ונפגעת מחסם סחר, עליך לפנות בראש ובראשונה למחלקת הסכמי סחר בילטרליים במינהל סחר חוץ משרד התמ"ת. אנשי המחלקה ייצרו עימך קשר במטרה לדון במקרה ולראות אילו אפשרויות עומדות בפניך. התלונה צריכה להיות מוגשת במכתב או באי מייל. לפי הפרטים הבאים:

המחלקה להסכמי סחר בילטרליים

מינהל סחר חוץ

משרד התמ"ת

רח' בנק ישראל 5

ירושלים 91036

Roy.nir@moital.gov.il

לאחר קבלת התלונה, על המחלקה להשיב תוך 30 יום לגבי קבילות התלונה, וזאת עם קבלת כל

החומר המבוקש על ידי המתלונן.
בכדי להיות קבילה, על התלונה להוכיח ברמה מספקת קיומו של חסם סחר ונזק שנגרם ממנו, או השפעות שליליות אחרות על הסחר כתוצאה ממנו.

על התלונה להכיל 3 אלמנטים:

1. קיומו של האמצעי המגביל את הסחר
2. האמצעי נוגד את המחויבויות הבינ"ל של אותה מדינה
3. הוכחה להשפעה שלילית על הסחר

איך להכין תלונה?

על תלונה במסגרת נוהל חסמי סחר לכלול המרכיבים הבאים:

1. זיהוי המתלונן והגדרת הקשר למוצר או השירות המושפעים מחסם הסחר

- ❖ שם וכתובת החברה ומעמדה המשפטי
- ❖ הפעילות העיקרית של החברה – תיאור קצר של הפעילות העסקית, נתונים כלליים על היקף פעילות, מספר עובדים, נתח שוק בישראל ובשווקים בינ"ל
- ❖ מה הקשר למוצר הנפגע מחסם הסחר (ייצור, ייצור מתחרה, משווק, יבואן, יצואן)

2. הגדרת המוצר או השירות, אשר מושפעים באופן שלילי מחסם הסחר:

- ❖ תיאור המוצר וסיווג המכס ב 8 ספרות (גם במדינה אליה מיוצא)
- ❖ היקף ייצור, מכירה יצוא ויבוא של המוצר או השירות על ידי החברה שלך

3. הוכחה לקיומו של חסם לסחר

על המתלונן לספק הוכחות רבות וברורות ככל האפשר לקיומו של חסם הסחר. ההוכחות תלויות במהות התלונה. במקרה בו התלונה הינה כנגד החקיקה במדינה מסוימת הנוגדת את המחויבויות הבינ"ל שלה (לדוגמה מכס גבוה יותר מהמחויבות בהסכם אס"ח) או אם מדובר בתלונה כנגד היישום של החקיקה באותה מדינה, או אמצעים אחרים המשפיעים על הסחר (לדוגמה, סובסידיות).
בהפרות "דה יורה", קרי, הפרתו בחקיקה הלאומית, יש להביא את החקיקה הכתובה בנושא. בהפרות "דה פקטו" יש לספק כל הוכחה אשר מבהירה את המצב. כגון: מכתבים מהרשויות, הצהרות יבואן; מכתבים מעמילי המכס; פקסים ומיילים מהיבואנים, הלקוחות או סוכנים; דוגמאות של תיקי יבוא ועוד.

4. קיומה של זכות לנקוט בפעולה של המדינה במסגרת החוק הבינ"ל. על מנת למלא אחר דרישה זו, יש לבחון את החוק הבינ"ל הרלבנטי אותו המדינה הזרה לא ממלאת. החוקים הבסיסיים הינם חוקי ה-WTO. בכדי לבדוק זאת, המחלקה להסכמי סחר תסייע לזהות את החוק הרלבנטי וכיצד לאתר את אותה זכות לפעולה.

חסמי הסחר שונים אחד ממשנהו ולכן דורשים הוכחות ונתונים שונים. בכדי לדעת יותר על מהות ההוכחות הנדרשות וסיוע במציאת וניתוח החוק הבינ"ל הרלוונטי, ניתן לפנות למחלקה להסכמי סחר בילטרליים.

5. הוכחה כי חסם הסחר מוביל לנזק או השפעה שלילית אחרת על הסחר כלומר, יש לספק הוכחה לשני דברים:

I קיומו של נזק או השפעה
II הוכחה שהנזק או ההשפעה השלילית נגרמים מחסם הסחר

האלמנטים הבאים יכולים להיכלל בהוכחה (רשימה זו אינה מלאה):

- ❖ נתונים סטטיסטיים על ההשפעה על נתוני הסחר
- ❖ הפסד של נתח שוק

התלונה צריכה להראות שקיים קשר בין ההשפעה השלילית על הסחר או הנזק ואי מילוי בפועל של חוקי הסחר הבינ"ל.

האם צריך עו"ד במקרה זה? התשובה לשאלה זו תלויה בעד כמה מסובך ומורכב התיק. ישנם מקרים בהם אין צורך בעו"ד להכנת התלונה.

ישנה אפשרות שאין מסחר בכלל בעקבות חסם הסחר, עובדה זו אף היא חשובה עבור התלונה ויכולה לשמש כבסיס לטענות.

דוגמאות לתלונות הנכללות בנוהל

- ❖ מעבר סחורות
- ❖ כללי מקור
- ❖ רישיונות ייבוא
- ❖ איסור ייבוא
- ❖ הערכת המכס על טובין
- ❖ מיסוי מפלה
- ❖ ניצול לרעה של אמצעי הגנה על הסחר
- ❖ חוסר הגנה על קניין רוחני
- ❖ סובסידיות לתעשייה המקומית
- ❖ תיוג מוצרים
- ❖ סנקציות הלוקחות צורה של העלאת מכסים
- ❖ תקינה
- ❖ הפרה של זכויות יוצרים

סוגי חסמי סחר:

- ❖ מכס
- ❖ קניין רוחני
- ❖ תקינה
- ❖ סובסידיות
- ❖ מיסוי מפלה

מה ניתן להשיג ע"י הגשת תלונה?

המטרה העליונה של הנוהל הינה ביטול חסם הסחר. להלן מספר אפשרויות לתוצאות מוצלחות של תלונה ע"פ הנוהל.

1. צעדים מספקים הנלקחים על ידי המדינה הזרה – כאשר אותה מדינה עושה פעולות מספקות בכדי להוריד את חסם הסחר בעקבות ייזום פתיחת פרוצדורה של תלונה. במקרה כזה אין צורך בפעולה מצד ישראל מלבד מעקב אחרי פעילות אותה מדינה בנושא.
2. הסכם רשמי עם המדינה הזרה - כאשר המדינה הזרה מוכנה בשלב מסוים של החקירה להגיע להסכם עם ישראל.
3. ייזום פרוצדורת יישוב סכסוכים - אם לא ניתן להגיע להסכמה המספקת את כל הצדדים בנוגע לתלונה מסוימת, התיק יכול להגיע למנגנון יישוב הסכסוכים. בכל הסכם סחר חופשי ישנו מנגנון הקובע את הדרך בה יישובו סכסוכים הנוגעים ליישום ההסכם. מנגנונים אילו מערבים מדינות - לחברות פרטיות אין גישה ישירה אליהם.

נספח א - הסכמי הסחר בהם מעוגנות זכויותיה וחובותיה של ישראל בתחום הסחר הסכמי אזור הסחר החופשי של ישראל

ישראל חברה במספר הסכמי אזור סחר חופשי, אשר מעניקים לה הטבות סחר נוספות אל מול אותן מדינות. במסגרת הסכמים אילו, מחויבות המדינות להטבות משמעותיות בתעריפי המכס. ככלל, המוצרים התעשייתיים מקבלים פטור ממכס. ישנן הטבות מסוימות על מוצרי חקלאות המפורטות בכל הסכם. כל זאת בכפוף לעמידה בתנאים המפורטים בהסכם. לישראל הסכמי סחר חופשי עם המדינות / גושי הסחר הבאים:

❖ **הסכם אס"ח עם האיחוד האירופי** – הסכם האסוציאציה, נחתם ב-1995 (נכנס לתוקף מלא רק בשלהי 2000).

ככלל, מעניק ההסכם גישה חופשית לשוקי הצדדים לסחר במוצרים תעשייתיים וכן הנחות משמעותיות במכסים על מוצרים חקלאיים, הפרוטוקול המתייחס להטבות בתחום החקלאות שונה בשנים האחרונות והותאם לצרכי הצדדים בעקבות העלייה בסחר והרחבת האיחוד האירופי מזרחה.

תעשייתי: כל המוצרים התעשייתיים, שמקורם בצדדים להסכם יוכלו להיכנס פטורים ממכס לשוקי האיחוד האירופי ולישראל. למרות זאת, הצדדים יוכלו להטיל היטלים משתנים על סוגים מסוימים של תוצרת חקלאית מעובדת (דהיינו היטל על הרכיב החקלאי בתוך המוצר התעשייתי המיוצא). המוצרים הרלוונטיים מופיעים בנספח II של ההסכם.

חקלאי: לגבי מוצרים חקלאיים נעשו הסדרים מיוחדים, אותם ניתן למצוא בפרוטוקולים 1 ו-3 של ההסכם. חלק מההטבות במוצרי החקלאות מוגבלות למכסות מסוימות.

כללי מקור: כללי המקור בין ישראל לא"א מפורטים בפרוטוקול מספר 4 של ההסכם. לגבי מוצרים שנוצרו בשטחי הצדדים להסכם, שאינם כוללים אך ורק תשומות מקוריות, ובלבד שהתשומות הלא-מקוריות עברו תהליכי עיבוד מספקים בשטח הצדדים. תהליכי העיבוד המספיקים מפורטים בטבלאות לגבי כל מוצר ומוצר המצוין בהסכם, בנספח II של פרוטוקול מספר 4. לעיתים כללי המקור מציגים שתי אופציות חלופיות אשר היצואן רשאי לבחור ביניהן. מוצרים העומדים בכללי המקור צריכים להיות משוגרים ישירות בין ישראל לבין האיחוד האירופי, על מנת שיוכלו ליהנות מההטבות שמקנה ההסכם.

❖ **הסכם אס"ח עם ארה"ב** - הסכם הסחר החופשי בין ארה"ב וישראל נחתם ב-1985.

תעשייתי: כל המוצרים שמקורם בישראל זכאים לגישה פטורה ממכס כשהם מיוצאים לארה"ב ולהיפך.

חקלאי: המוצרים החקלאיים והמזון, שאינם פטורים, כלולים ב"הסכם הביניים" (interim agreement) שנערך בין שתי המדינות. מלבד אילו כל המוצרים החקלאיים הישראליים מיוצאים לארה"ב פטורים ממכס.

כללי מקור: כללי המקור מתוארים בנספח 3 של ההסכם. על מנת ליהנות מההטבות שמעניק ההסכם למוצרים הנסחרים בין ישראל לארה"ב יש לעמוד בדרישת המקור. לגבי מוצרים שנוצרו בשטחי הצדדים להסכם, שאינם כוללים אך ורק תשומות מקוריות, יש דרישה כפולה:

1. עיבוד משמעותי - תהליכי הייצור בישראל צריכים לגרום לכך שהחומרים או הרכיבים המיובאים יעברו שינוי מהותי. שינוי מהותי קורה כאשר, תהליך הייצור יוצר מוצר חדש, השונה מן החומרים המיובאים שממנו יוצר. מוצר חדש נוצר כאשר יש לו שם שונה, אופי שונה או שימוש שונה מחומרי הגלם המיובאים שמהם נוצר.
  2. סכום ערך החומרים שמקורם בישראל וערך עלויות הייצור הישירות מהווים לפחות 35% מערך המוצר המיוצא. 15% מכלל ה-35% האלה יכולים להיות רכיבים ותשומות שמקורם בארה"ב.
- כדי ליהנות מהטבות ההסכם, על המוצר שעמד בדרישות המקור להיות משוגר ישירות לארה"ב.

❖ **הסכם אס"ח עם קנדה - הסכם אס"ח** עם קנדה נחתם ב-1996.
תעשייתי : כל המוצרים התעשייתיים, מוצרים המסווגים בפרקים 25 עד 97 של תעריף המכס, שמקורם בישראל ובקנדה, פטורים ממכס בעת יבואם לשתי המדינות.
חקלאי : המכסים על מוצרים חקלאיים המפורטים בנספח 2.1, 2, רובם פטורים ממכס או נהנים מאחוז מכס נמוך יותר.
כללי מקור : תשומה לא מקורית, המשמשת לייצור מוצרים מיוצרים באחד הצדדים או בשניהם, צריכה לעבור עיבוד, שישנה את סיווג המכס שלה כנדרש בנספח 1.3 להסכם. תהליכי העיבוד צריכים להיעשות בשלמותם בשטח של אחד הצדדים או בשניהם. הנספח מצוין לגבי מרבית המוצרים את העיבוד הנדרש מכל מוצר הרשום בו, כדי שיהפוך למוצר מקור.

❖ **הסכם אס"ח עם מקסיקו** - הסכם זה נחתם בשנת 2000.
תעשייתי - ההסכם מאפשר גישה ללא מכס למרבית המוצרים התעשייתיים (פריטי מכס המסווגים בפרקים 99-25) בשתי המדינות.
חקלאי - רשימות A ו B לנספח 4.03-2 לפרק 2 בהסכם מפרטים את הטבות המכס במוצרי חקלאות עבור מוצרים ישראלים ומקסיקנים.
כללי מקור - נספח 3-03 להסכם מפרט את כללי המקור לפיהם ייקבע באם המוצר הינו זכאי לתעודת מקור המאפשרת הטבות במסגרת ההסכם.
רכש ממשלתי - נקבעו בהסכם כללים ברורים בכל הנוגע לגישה למכרזים ממשלתיים. לישראל הובטחה גישה למכרזים של רשויות חשובות מאד במקסיקו בענפי התקשורת, הציוד הרפואי, החינוך והתשתיות. עם זאת, מקסיקו שמרה לעצמה זכות לשמור היקף מסוים של מכרזים ממשלתיים עבור התעשייה המקומית. ישראל מצידה שמרה לעצמה הזכות לדרוש קניות גומלין והתחייבה להעניק למקסיקו גישה למכרזים ממשלתיים באותם התנאים עליהם מחויבת ישראל במסגרת ההסכם הבינלאומי על רכש ממשלתי.

❖ **הסכם אס"ח עם תורכיה** - הסכם הסחר בין ישראל ותורכיה נחתם ב-1997.
תעשייתי : מוצרים המסווגים בפרקים 25 עד 97 של תעריף המכס, למעט מספר מוצרים המופיעים בנספח I. המכסים על מוצרים אלו בוטלו זה מכבר בהתאם ללוח הזמנים בנספחים II, III ו-IV.
חקלאי : המוצרים המסווגים בפרקים 1 עד 24 וכן רשימת המוצרים הנמצאים בנספח I. הצדדים נתנו פטור או הנחות ממכס על מוצרים מסוימים. ההנחות מפורטות בפרוטוקול A של ההסכם. ההנחות שניתנו ליצוא הישראלי מופיעות בנספח II לאותו הפרוטוקול.
כללי מקור : כללי המקור מפורטים בפרוטוקול B להסכם. לגבי מוצרים המכילים תשומות לא מקוריות - תהליכי העיבוד המספיקים מפורטים לגבי כל מוצר ומוצר בנספח II של הפרוטוקול. ניתן לצבור תשומות ישראליות ותורכיות בצורה הדדית.

❖ **הסכם אס"ח עם אפטי"א (שוויץ, נורבגיה, איסלנד וליכטנשטיין)** - הסכם הסחר עם גוש הסחר אפטי"א נחתם בשנת 1992.
תעשייתי : ככלל, המוצרים התעשייתיים, המסווגים בפרק 25 עד 97 של תעריף המכס, שמקורם בישראל, יוכלו להיכנס פטורים ממכס לשוקי מדינות אפטי"א. זאת למעט רשימה מצומצמת של מוצרים המופיעים בנספח I.
חקלאי : לגבי מוצרים חקלאיים נעשו הסדרים מיוחדים, הכוללים הנחות מכס, ולעיתים גם פטור ממכס, על מוצרים רבים. הסדרים לגבי מוצרים חקלאיים ישראלים ומוצרים ממדינות אפטי"א מופיעים בפרוטוקול A של ההסכם.
כללי מקור : כללי המקור מפורטים בפרוטוקול B של ההסכם. לגבי מוצרים שנוצרו בשטחי הצדדים, שאינם כוללים רק תשומות מקוריות, ובלבד שהתשומות הלא מקוריות עברו

תהליכי עיבוד מספיקים בשטחים של הצדדים . תהליכי עיבוד מספיקים הם תהליכים הגורמים לכך שהמוצר המופק יסווג כפרט מכס ברמה של ארבע ספרות , השונה מהסיווג באותה רמה של כל אחת מן התשומות הלא - מקוריות ששימשו לייצורו . לכלל זה יש יוצאים מן הכלל רבים , ואלה מפורטים בנספח II של פרוטוקול B - לגבי כל אחד מהמוצרים המופעים בנספח ישנם שני כללי מקור חלופיים.

❖ **פרוטוקול הסחר עם ירדן** (הסכם סחר פרפרנציאלי – לא כולל את כל המוצרים התעשייתיים) - ההסכם נחתם בדצמבר 2004. מדובר למעשה בפרוטוקול להסכם הסחר משנת 1995 אשר מאפשר הפחתות מכס על חלק מהמוצרים התעשייתיים והחקלאיים.

נספח 1 להסכם מפרט את ההטבות בשש טבלאות נפרדות . כל אחת מהן מפרטת מוצרים המקבלים הטבה שונה עבור אחד או שני הצדדים להסכם . יש לציין כי מאחר ומדובר בהסכם סחר מוגבל , לא כל הטבות הסחר הינן הדדיות.

כללי מקור – פרוטוקול זה מאפשר הן הטבות בסחר הביילטראלי בין ישראל וירדן והן צבירת כללי מקור בייצוא לאיחוד האירופי . עבור הסחר הביילטראלי , נספח 2 להסכם מפרטי את כללי המקור . ככלל , מדובר בכללים הדומים לכללים הנהוגים בהסכם הסחר ארה"ב (תוספת של 35% לערך המוצר ושינוי מהותי). עבור צבירת כללי מקור לייצוא לאירופה , נספח 3 להסכם מפרט כללים מיוחדים לייצוא זה.